

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

LLYWODRAETH CYMRU

Dadansoddiad dosbarthiadol o wariant cyhoeddus datganoledig yng Nghymru

Rhagfyr 2024

llyw.cymru

Dadansoddiad Dosbarthiadol o Wariant Cyhoeddus yng Nghymru: Cyllideb Ddrafft Rhagfyr 2024

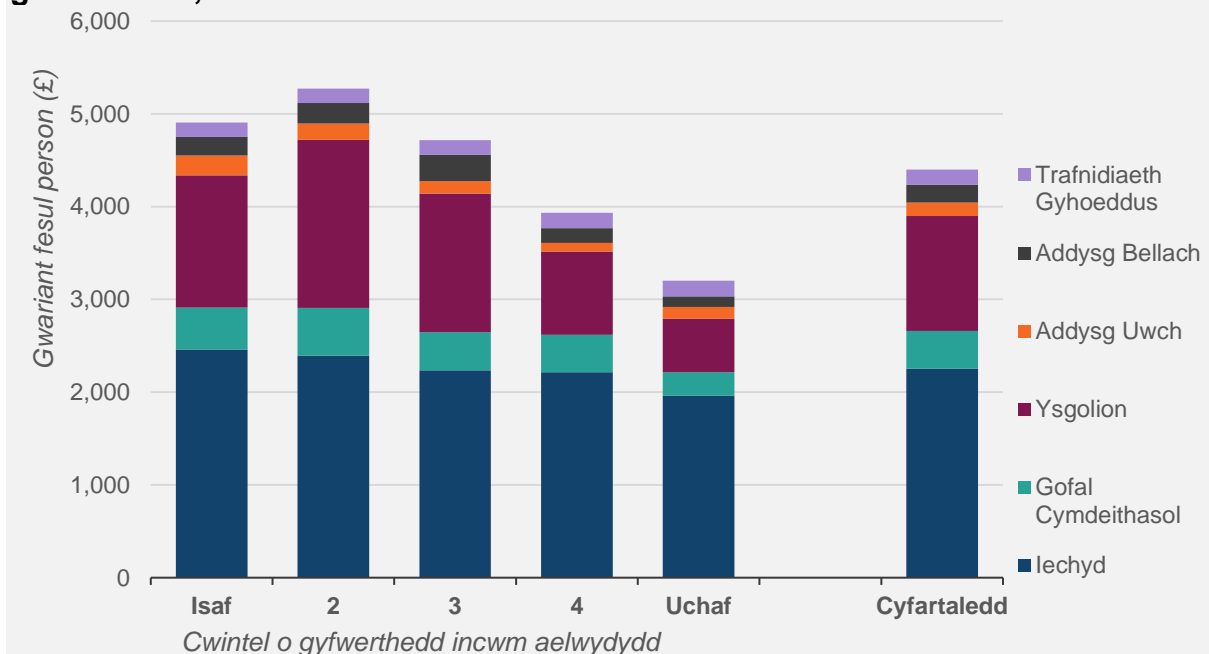
Cyflwyniad

1. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno dadansoddiad o effaith ddosbarthiadol gwariant adnoddau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru ar gyfer 2025-26. Hwn yw'r pedwerydd adroddiad mewn cyfres sydd wedi cael ei chyhoeddi ochr yn ochr â chyllidebau drafft yn ystod y blynyddoedd diwethaf.
2. Mae'r rhaglenni a gwmpesir yn y dadansoddiad yn cyfrif am y rhan fwyaf o'r gyllideb gyffredinol. Fel yn achos cyllidebau drafft blaenorol, mae'r dadansoddiad yn dangos bod gwariant adnoddau datganoledig yn raddoledig ar y cyfan ar draws y dosbarthiad incwm, ond gyda rhywfaint o amrywio rhwng y gwahanol feysydd gwariant.

Canfyddiadau

3. Mae Ffigur 1 isod yn cyflwyno'r dadansoddiad wedi'i ddiweddarau yn llawn. Erys y darlun cyffredinol yn gyson ag adroddiadau cynharach. Mae gwariant yn raddoledig ar y cyfan o ran incwm, ond nid yw'n unffurf ar draws y dosbarthiad incwm.

Ffigur 1: Gwariant adnoddau datganoledig yng Nghymru yn ôl prif faes gwasanaeth, 2025-26

Noder: AB = Addysg bellach; AU = Addysg uwch

Ffynhonnell: Dadansoddiad Llywodraeth Cymru sy'n defnyddio'r Arolwg o Adnoddau Teulu (SYG), yr Arolwg Cenedlaethol ac UKMOD

Mae'r canlyniadau a gyflwynir yma yn seiliedig ar UKMOD fersiwn B2024.16+. Caiff UKMOD ei gynnal, ei ddatblygu a'i reoli gan y Ganolfan Micro-efelychu a Dadansoddi Polisi (CeMPA) ym Mhrifysgol Essex Cafodd y broses o estyn a diweddarau UKMOD ei chefnogi'n ariannol gan Sefydliad Nuffield (2018-2021) a'r Ymddiriedolaeth Tegwch Ariannol (2023-2024). Llywodraeth Cymru yn unig sy'n gyfrifol am y canlyniadau a'r ffordd y'u dehonglir.

4. Fel mewn blynyddoedd blaenorol, mae'r dadansoddiad yn cwmpasu iechyd, addysg, trafnidiaeth, a'r rhan fwyaf o wariant ar ofal cymdeithasol i oedolion. Mae'n cyfrif am £18bn o wariant adnoddau datganoledig yng Nghymru, sef tua 70 y cant o'r cyfanswm. Mae'r ffigurau a gyflwynir yn **Ffigur 1** uchod yn ymwneud â'r cynlluniau gwariant diweddaraf ar gyfer 2025-2026, fel y'u dangosir yn y Gyllideb Ddrafft, a gyhoeddwyd ar 10 Rhagfyr 2024.
5. Roedd dadansoddiadau ar wahân ar gyfer y meysydd gwasanaethau cyhoeddus a geir yn **Ffigur 1** uchod ar gael yn Atodiad A i'r adroddiad hwn.

Methodoleg

6. Mae'r dadansoddiad yn gwneud defnydd o UKMOD – model micro-efelychu treth-budd-dal – a ddefnyddir i amcangyfrif ac amcanestyn incwm unigolion ar ôl treth a budd-daliadau hyd at 2025-26¹. Daw data mewnbwn UKMOD o Arolwg o Adnoddau Teulu a gynhelir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau ², sy'n cynnwys gwybodaeth fanwl am incwm unigolion, yn ogystal â nodweddion eraill. Caiff setiau data mewnbwn yr Arolwg o Adnoddau Teulu eu cronni dros dair blynedd i helpu i wneud y dadansoddiad yn gadarnach³.
7. Unwaith y bydd incymau unigolion ar ôl treth a budd-daliadau (ond cyn costau tai) wedi cael eu hamcangyfrif drwy ddefnyddio UKMOD, cânt eu cyfwerthu⁴. Mae'r dadansoddiad yn cyfuno data ar incymau wedi'u cyfwerthu unigolion â gwybodaeth am eu defnydd o wasanaethau cyhoeddus, sy'n ei gwneud yn bosibl i wariant adnoddau datganoledig gael ei neilltuo i unigolion ar draws y dosbarthiad incwm. Mae'r dadansoddiad yn canolbwyntio ar wariant adnoddau, h.y. gwariant o ddydd i ddydd ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus, am fod cysylltiad eithaf uniongyrchol yn aml rhwng y math hwn o wariant a'r budd i'r unigolion sy'n cael y gwasanaeth. Nid yw gwariant cyfalaf, e.e. ar adeiladau neu beiriannau, wedi cael eu cynnwys yn y dadansoddiad, gan fod y cysylltiad rhwng y math hwnnw o wariant a budd i unigolyn penodol yn aml yn llai amlwg.
8. Mae'r dadansoddiad yn mabwysiadu un o ddau ddull er mwyn helpu i nodi defnydd unigolyn o wasanaethau cyhoeddus. Mewn rhai achosion, gellir arsylwi ar y defnydd o'r gwasanaeth yn uniongyrchol drwy ddata a gesglir fel rhan o'r Arolwg o Adnoddau Teulu, megis addysg i blant oedran ysgol. Mewn achosion eraill, pan nad oes modd arsylwi ar y defnydd o wasanaethau cyhoeddus yn uniongyrchol, caiff ei amcangyfrif drwy ddefnyddio dull rhagfynegi y tu allan i'r sampl. Mae'r dull hwn yn defnyddio ffynonellau data eraill (Arolwg Cenedlaethol

---

¹ [UKMOD - y Ganolfan Micro-efelychu a Dadansoddi Polisi](#).

² I gael rhagor o fanylion, gweler <https://www.gov.uk/government/collections/family-resources-survey--2>

³ Mae'r blynyddoedd a gronwyd yn cynnwys 2019-20, 2021-22 a 2022-23. Nid yw sampl 2020-21 wedi'i chynnwys oherwydd effaith pandemig y coronafeirws.

⁴ Proses lle y caiff incymau aelwydydd eu haddasu'n seiliedig ar faint yr aelwyd a'i chyfansoddiad yw cyfwerthu. Mae'n helpu i gynnig ffordd o gymharu safonau byw gwahanol fathau o aelwydydd yng Nghymru.

Cymru yn bennaf) i helpu i archwilio nodweddion yr unigolion hynny sy'n defnyddio'r gwasanaeth cyhoeddus sydd o ddi-ddordeb. Defnyddir model ystadegol i gysylltu'r wybodaeth honno â'r unigolion neu'r aelwydydd hynny sy'n rhannu'r un nodweddion yn nata'r Arolwg o Adnoddau Teulu, sy'n cynnwys data ar eu hincymau. Yna, defnyddir y model ystadegol hwn i ragfynegi defnydd unigolion o wasanaeth cyhoeddus, a dyrennir gwariant cyhoeddus ar y gwasanaethau hynny yn unol â hynny.

9. Mae'r dadansoddiad dosbarthiadol yn tybio'n ymhlyg bod y gwerth (neu'r budd) i'r unigolyn sy'n cael gwasanaeth cyhoeddus yn gyfwerth â chost ei ddarparu ar gyfartaledd. Fodd bynnag, mae'n bosibl na fydd hyn yn gyfwerth â'r gwir werth i'r unigolyn sy'n cael y gwasanaeth cyhoeddus, nac i gymdeithas yn fwy cyffredinol. Fodd bynnag, gall gynrychioli gwerth sy'n agos at yr hyn y gallai'r rhai sy'n cael y gwasanaeth ei dalu fel arall, ac felly mae'r dadansoddiad yn dangos rhannau o'r dosbarthiad incwm sy'n cael cyfrannau cymharol fwy o wariant cyhoeddus, boed hynny'n anuniongyrchol.

Defnyddiau

10. Y prif ddefnydd a wneir o'r math hwn o ddadansoddiad dosbarthiadol yw dangos patrymau bras, yn hytrach nag amcangyfrifon manwl o effeithiau ariannol gwariant cyhoeddus ar draws y dosbarthiad incwm. Gall helpu i roi cefndir i syniadau strategol ynglŷn â blaenoriaethau gwariant ehangach.
11. Gan fod y dadansoddiad yn defnyddio dull 'o'r brig i lawr' o fesur gwariant cyhoeddus a'r defnydd o wasanaethau gan unigolion (gan ganolbwyntio'n bennaf ar y defnyddiwr gwasanaeth 'cyffredin'), mae'n llai addas ar gyfer ystyried effeithiau polisiâu unigol neu edrych ar newidiadau penodol rhwng cyllidebau, a hynny oherwydd mae'n ddigon bosibl bod y defnydd 'cyffredin' o wasanaeth a dybid yn y dadansoddiad yn wahanol o dan bolisi neu raglen newydd.
12. Nid yw'r dadansoddiad yn addas iawn ar gyfer mathau penodol o bolisi neu raglen o wariant ychwaith, er enghraifft y rhai sy'n canolbwyntio ar wariant ataliol neu sy'n targedu grwpiau neu ardaloedd daearyddol penodol. O ran y cyntaf o'r rhain, y nod o bosibl fyddai lleihau gwariant yn y dyfodol, gan ei gwneud yn llai clir pwy yw'r buddiolwyr. O ran yr ail, os caiff poblogaethau neu ardaloedd daearyddol penodol eu targedu, efallai y bydd yn fwy anodd amcangyfrif y defnydd o wasanaeth oherwydd cyfyngiadau'r data dan sylw.
13. Aeth y [Dadansoddiad Dosbarthiadol o Wariant Cyhoeddus Datganoledig yng Nghymru](#) cyntaf ati i ystyried materion methodolegol a chysyniadol yn fanylach.

Diweddariadau

14. Mae'r dadansoddiad y flwyddyn hon yn defnyddio set ddata tair blynedd gyfunol o'r Arolwg o Adnoddau Teulu, sydd bellach yn cwmpasu 2019-20, 2021-22 a 2022-23. Nid yw data o 2020-21 wedi'u cynnwys oherwydd effaith Covid. Pan

ragfynegir y defnydd o wasanaethau cyhoeddus yn hytrach nag arsylwi arno yn y dadansoddiad, defnyddir Arolwg Cenedlaethol Cymru ar gyfer 2022-23 (gan fod hwn yn cynnwys y data perthnasol diweddaraf).

15. Mae'r dadansoddiad y flwyddyn hon yn cyflwyno dosbarthiad incymau aelwydydd wedi'u cyfwerthu yn seiliedig ar sefyllfa unigolyn yn y dosbarthiad incwm, yn hytrach nag ar sefyllfa'r aelwyd. Mân effaith yn unig a welir ar y canlyniadau, ond mae'r dull gweithredu hwn wedi cael ei fabwysiadu er mwyn bod yn gyson ag ystadegau ehangach ynglŷn â thlodi.⁵

Cynlluniau ar gyfer y dyfodol

16. Caiff y cyhoeddiad ei ddiweddarau ochr yn ochr â'r Gyllideb Ddrafft bob blwyddyn, gan ddefnyddio ffigurau'r gyllideb ddiweddaraf. Byddwn yn parhau i adolygu'r fethodoleg a chaiff ffynonellau data amgen eu hystyried. Er enghraifft, mae'n bosibl y bydd yr [Arolwg Teithio Cenedlaethol newydd i Gymru](#) yn darparu data ar y defnydd o fysiau a threnau yn y dyfodol.
17. Bydd cyfleoedd sy'n gysylltiedig â'r dadansoddiad yn fwy cyffredinol yn parhau i gael eu hystyried, gan y gall fod cyfleoedd i archwilio dulliau newydd o gysylltu data. Caiff datblygiadau mewn dadansoddiadau dosbarthiadol cyfatebol a gyhoeddir gan Lywodraeth y DU a llywodraethau datganoledig eraill eu monitro hefyd, gyda'r nod o ymgorffori unrhyw welliannau yn y dyfodol lle y bo'n ymarferol.

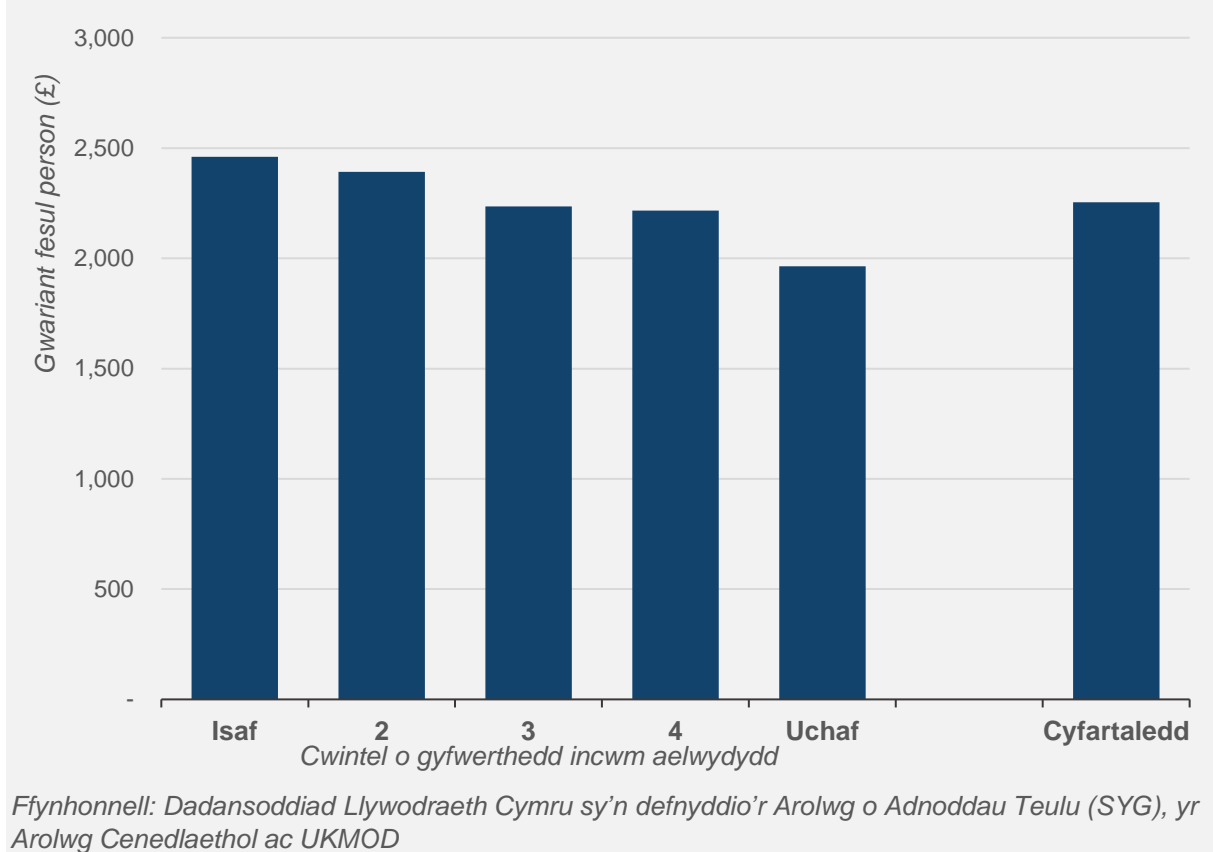
---

⁵ [Tlodi incwm cymharol: Ebrill 2022 i Mawrth 2023 | LLYW.CYMRU](#)

Atodiad

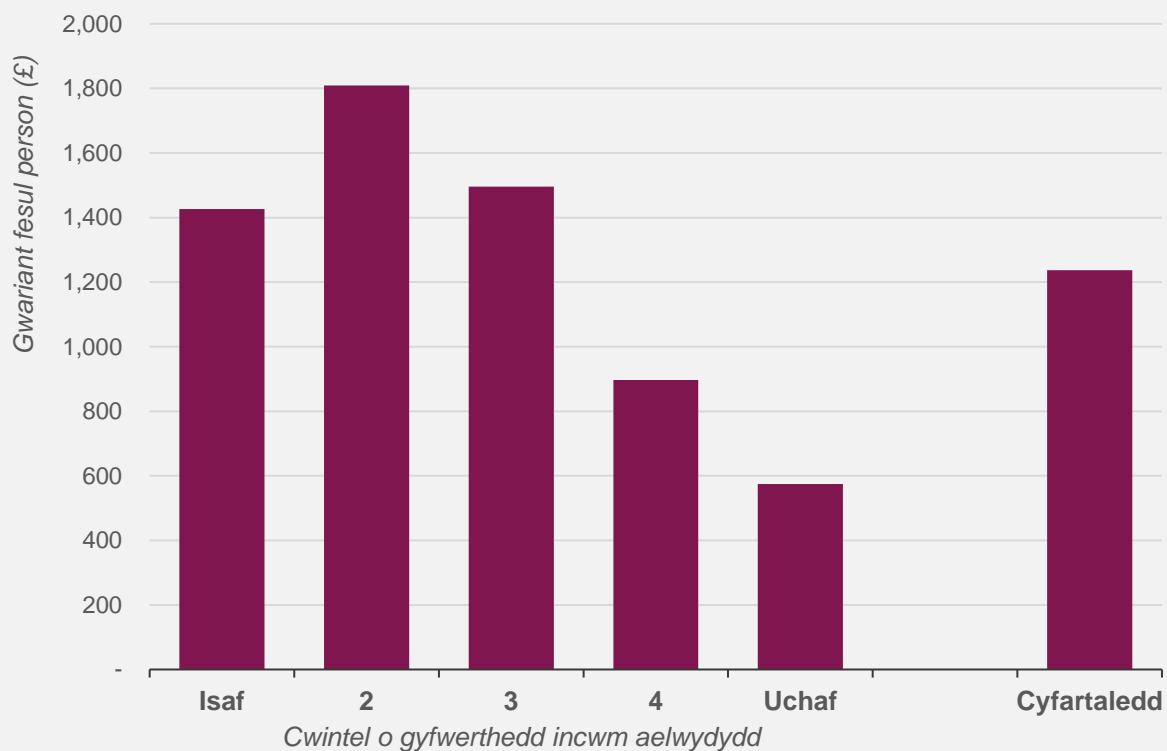
1. Amcangyfrifir bod gwariant adnoddau ar iechyd yn raddoledig mewn perthynas ag incwm (ffigur A1). Caiff mwy o wariant adnoddau ar iechyd ei briodoli i bobl yn y cwintelau incwm isaf na'r cwintelau incwm cyfartalog ac incwm uwch. Mae gwariant yn y cwintel incwm isaf tua naw y cant yn uwch na'r cyfartaledd ac mae gwariant yn y cwintel uchaf tua 13 y cant yn is na'r cyfartaledd.

Ffigur A1: Gwariant adnoddau ar iechyd yng Nghymru yn ôl incwm aelwydydd, 2025-26

2. Gwelir bod gwariant adnoddau ar ysgolion hefyd yn raddoledig mewn perthynas ag incwm (ffigur A2)⁶. Mae gwariant fesul person 15 y cant yn uwch na'r cyfartaledd yn y cwintel incwm isaf a 46 y cant yn uwch na'r cyfartaledd yn yr ail gwintel. Y rheswm dros hyn yw bod mwy o blant oedran ysgol, ar gyfartaledd, yn yr ail gwintel. Dim ond 47 y cant o'r cyfartaledd yw'r gwariant fesul person yn y cwintel uchaf. Y rheswm dros hyn yw bod nifer y plant oedran ysgol yn gymharol fach mewn aelwydydd incwm uchel.

Ffigur A2: Gwariant adnoddau ar ysgolion yng Nghymru yn ôl incwm aelwydydd, 2025-26

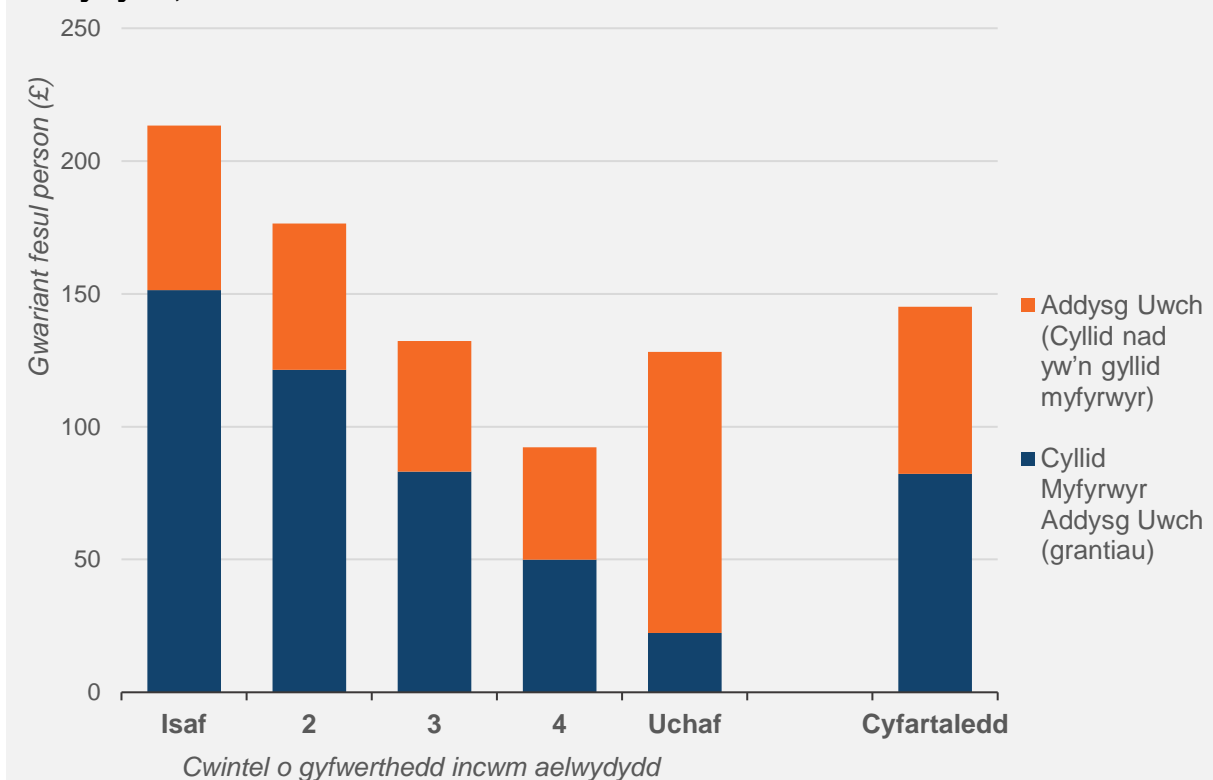

Ffynhonnell: Dadansoddiad Llywodraeth Cymru sy'n defnyddio'r Arolwg o Adnoddau Teulu (SYG), yr Arolwg Cenedlaethol ac UKMOD

⁶ Mae gwariant ar ysgolion yn cynnwys gwariant ar ysgolion cynradd, ysgolion uwchradd, prydau ysgol am ddim a'r grant amddifadedd disgyblion.

- Amcangyfrifir bod gwariant adnoddau ar addysg uwch yn hynod raddoledig mewn perthynas ag incwm. Mae'r dadansoddiad yn cynnwys cyllid ar gyfer sefydliadau addysg uwch a chyllid grant myfyrwyr. Mae'r canlyniad hwn yn adlewyrchu dau ffactor: mae pobl sy'n mynychu addysg uwch yn dueddol o ddod o aelwydydd incwm uwch, ond caiff yr effaith hon ei gwrthbwysu i raddau helaeth gan y grant prawf modd, sy'n rhoi mwy i'r rhai sy'n dod o aelwydydd incwm is.
- Nid yw'r canfyddiadau hyn yn cynnwys unrhyw fenthyciadau i fyfyrwyr, y caiff rhan ohonynt ei dosbarthu'n wariant cyhoeddus. Tybir ei bod yn annhebygol y caiff pob benthyciad myfyrwyr ei ad-dalu'n llawn, am fod y telerau ad-dalu yn dibynnu ar incwm a bod iddynt derfynau amser. Mae'r elfen na chaiff ei had-dalu yn cael ei chyfrif fel gwariant cyhoeddus a chaiff ei amcangyfrif ar adeg rhoi'r benthyciadau. Mae effaith ddosbarthiadol y gwariant cyhoeddus hwnnw yn anodd ei hamcangyfrif ac, ar gyfer benthyciadau unigol, bydd yn dibynnu ar incwm myfyrwyr heddiw yn y dyfodol yn hytrach nag incwm eu cartrefi presennol.

Ffigur A3: Gwariant adnoddau ar addysg uwch yng Nghymru yn ôl incwm aelwydydd, 2025-26

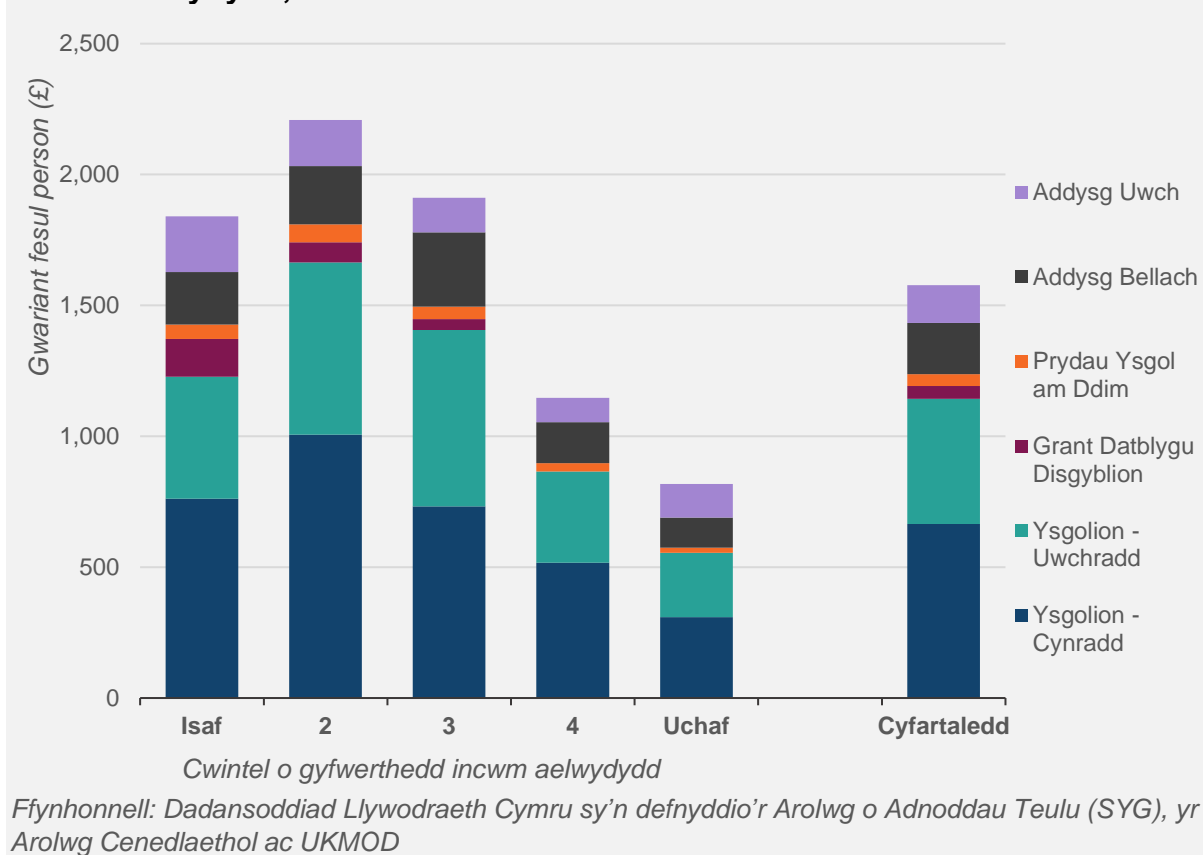

Ffynhonnell: Dadansoddiad Llywodraeth Cymru sy'n defnyddio'r Arolwg o Adnoddau Teulu (SYG), yr Arolwg Cenedlaethol ac UKMOD

- Mae Ffigur A4 isod yn dangos gwariant adnoddau datganoledig yng Nghymru ar addysg yn ei chyfanrwydd. O ystyried dosbarthiad pob elfen a ddangosir uchod, yn enwedig i ysgolion sy'n gyfystyr â thros ddwy ran o dair o wariant ar addysg, nodir bod gwariant ar addysg yn raddoledig yn fras ar y cyfan.

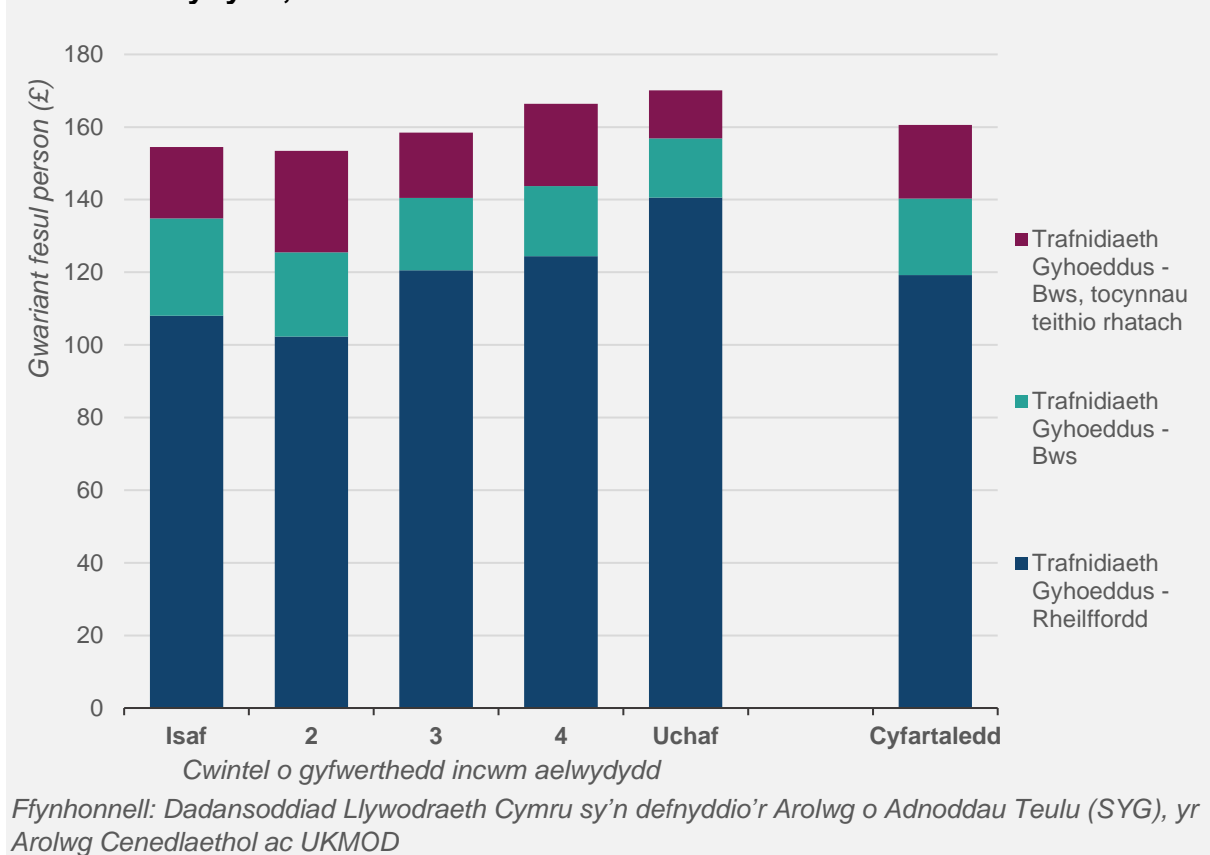
Ffigur A4: Gwariant adnoddau datganoledig ar addysg yng Nghymru yn ôl incwm aelwydydd, 2025-26

6. Mae'r canlyniadau ar gyfer gwariant ar drafnidiaeth gyhoeddus (Ffigur A5 isod) yn awgrymu bod gwariant adnoddau yn gymharol unffurf ar y cyfan mewn perthynas ag incwm aelwydydd. Mae gwariant ar wasanaethau bysiau yn raddoledig, yn wahanol i gymorthdaliadau rheilffyrdd. Mae hyn yn gymharol gyson â chanfyddiadau'r SYG ar gyfer gwariant cyhoeddus ar gymorthdaliadau bysiau a rheilffyrdd yn y DU⁷.
7. Dim ond gwariant ar y rhai y rhagwelir y byddant yn defnyddio'r gwasanaeth, yn gyson â meysydd gwasanaeth eraill, y mae'r dadansoddiad hwn yn ei gofnodi. Nid yw'n cofnodi unrhyw fanteision ehangach posibl i gymdeithas a allai fod yn gysylltiedig ag unrhyw fath o wariant cyhoeddus. Mae'r elfennau hyn yn llawer anos eu cofnodi yn y math hwn o ddadansoddiad ac nid ydynt wedi'u cynnwys yma, yn gyson â phob fersiwn arall o ddadansoddiadau dosbarthiadol yn y DU hyd yma. Mae hefyd yn werth nodi nad yw'r wybodaeth am y defnydd o'r rheilffyrdd a ddefnyddir yn y dadansoddiad hwn yn gyfyngedig i'r gwasanaethau hynny a ddatganolir i Gymru. Gallai proffil incwm y rhai sy'n defnyddio gwasanaethau datganoledig fod yn wahanol i'r rhai sy'n defnyddio gwasanaethau annatganoledig.

⁷ Ar gael yn: [Effects of taxes and benefits on UK household income - Y Swyddfa Ystadegau Gwladol \(ons.gov.uk\)](https://ons.gov.uk)

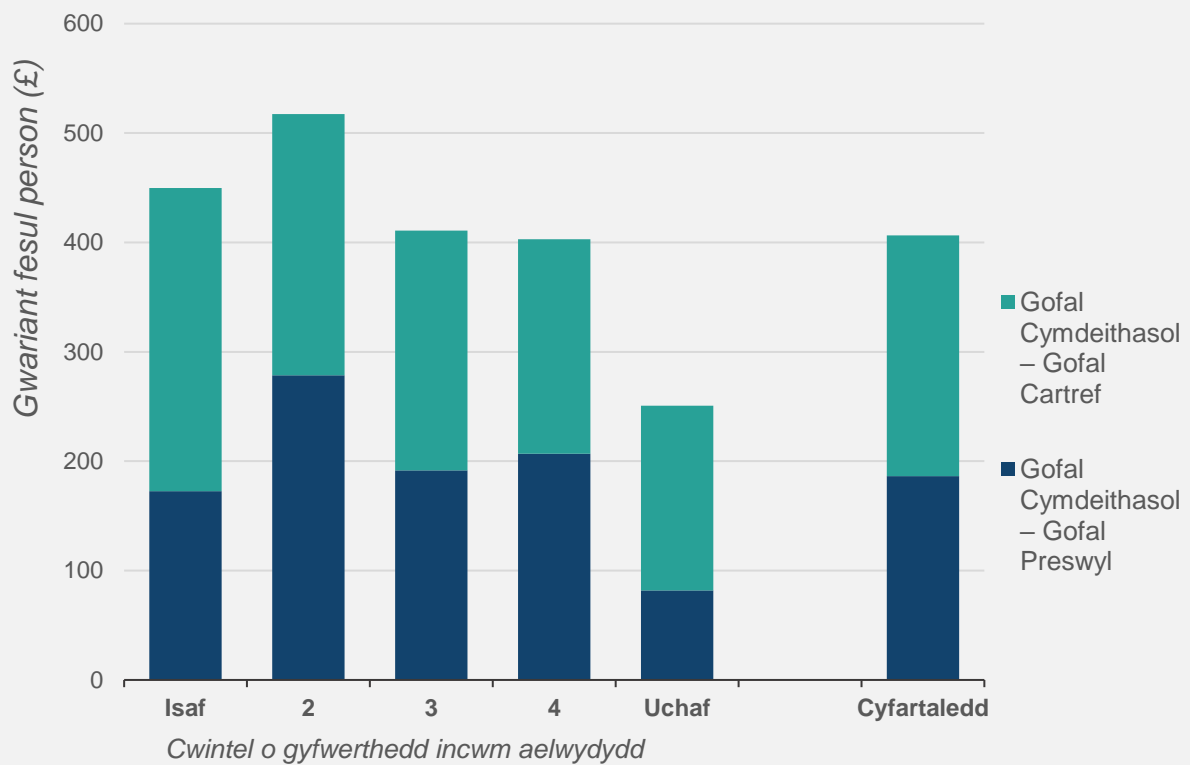
Ffigur A5: Gwariant adnoddau datganoledig ar drafnidiaeth yng Nghymru yn ôl incwm aelwydydd, 2024-25

8. Gwelir bod gwariant adnoddau ar ofal cymdeithasol i oedolion yn raddoledig ar y cyfan mewn perthynas ag incwm (gweler Ffigur A6). Mae gwariant y pen yn y cwintel incwm isaf a'r ail gwintel incwm 11 ac 27 y cant yn uwch na'r cyfartaledd, yn y drefn honno. Dim ond 62 y cant o'r cyfartaledd yw gwariant y pen yn y cwintel incwm uchaf.
9. Nid yw'r gydberthynas ag incwm yn unffurf ar gyfer gofal cymdeithasol i oedolion hŷn, gyda'r gwariant uchaf y pen ymhlith yr ail gwintel incwm. Rhwng yr ail gwintel incwm a'r pedwerydd cwintel incwm y gwelir y defnydd uchaf (ac eithaf gwastad) o ofal preswyl i oedolion hŷn a ragfynegir, ond ceir gwariant yn is ar y dosbarthiad incwm drwy gymhwyso'r profion modd cyfalaf ac incwm⁸ ar gyfer gofal preswyl yng Nghymru.

⁸ [Codi tâl am ofal cymdeithasol | LLYW.CYMRU](#)

Ffigur A6: Gwariant adnoddau ar ofal cymdeithasol i oedolion yng Nghymru yn ôl incwm aelwydydd, 2025-26*

* Noder: Dim ond ar gyfer oedolion hŷn y caiff gofal preswyl ei fodelu oherwydd cyfyngiadau data.
 Ffynhonnell: Dadansoddiad Llywodraeth Cymru sy'n defnyddio'r Arolwg o Adnoddau Teulu (SYG), yr Arolwg Cenedlaethol ac UKMOD